

REFORME ZATVORA U INDIJI: PREGLED

Sudipto Roy

Sveučilište u Indiani
Odjel za kriminologiju

SAŽETAK

Zatvori u obliku tamnica oduvijek su postojali u svim starim civilizacijama svijeta. U ovom radu fokus je na Indiji. Indija ima dugogodišnju parlamentarnu demokraciju (od stjecanja svoje nezavisnosti od Britanije 15. kolovoza 1947.) sa slobodnim tiskom, vojskom koja je pod kontrolom civilne vlasti, nezavisnim sudstvom, i aktivnim političkim i civilnim organizacijama. Usprkos trajnim problemima prenapučenosti i stanju s pritvorenicima, dobra je vijest to što je nekoliko država pokrenulo reforme zatvora čim je izašla nadopuna Zakona. Uprave zatvora sada pružaju razne oblike edukacije i profesionalnog osposobljavanja, terapijsko savjetovanje, centre za odvikavanje od droge, poboljšanu zdravstvenu skrb, rekreativne aktivnosti te pravnu pomoć. Kao što je vidljivo iz slučajeva predstavljenih u ovom radu, većina reformi tijekom posljednjih nekoliko godina događa se u zatvorima lociranim u velikim urbanim središtima. Državne vlasti moraju proširiti te aktivnosti reforme i u zatvore izvan urbanih područja. Reforma zatvora u Indiji u velikoj mjeri je zakašnjela. Međutim, nadopuna Zakona o indijskim zatvorima iz 2000. uspjela je pokrenuti pozitivna reformacijska nastojanja diljem zemlje. Uprave zatvora postaju sve osjetljivije za potrebe i dobrobit zatvorenika, a pružaju im i rehabilitacijske usluge koje su im potrebne radi reintegracije u društvo nakon odsluženja kazne.

Ključne riječi: zatvori, zatvorska reforma, Indija

UVOD

Zatvori u obliku tamnica oduvijek su postojali u svim starim civilizacijama svijeta. Norval Morris u svojoj knjizi *Budućnost zatvora* (1974) ističe da se zatvaranje s ciljem kažnjavanja koristilo u velikoj mjeri u Rimu, Egiptu, Kini, Indiji, Asiriji i Babilonu, a da se učvrstilo u renesansnoj Europi. U ovom radu fokus je na Indiji. Indija ima dugogodišnju parlamentarnu demokraciju (od stjecanja svoje nezavisnosti od Britanije 15. kolovoza 1947.) sa slobodnim tiskom, vojskom koja je pod kontrolom civilne vlasti, nezavisnim sudstvom, i aktivnim političkim i civilnim organizacijama (Roy, 1997). Sudeći prema prevladavajućem načinu korištenja u Indiji, termin *zatvor* generički je termin koji se koristi za penalne institucije namijenjene političkim zatvorenicima, zatvorenicima koji očekuju sudenje, kao i zatvorenicima osuđenima na institucionalni pritvor. Posljedica toga je da zatvori u Indiji ispunjavaju funkciju pritvora i zatvora (Mo-

hanty i Hazary, 1990.) Međutim, postotak tri gore spomenuta tipa zatvorenika varira od države do države. Značajna narušavanja ljudskih prava, naročito prava osuđenika, u velikoj su mjeri prisutna u indijsko kazneno-pravnom sustavu (Roy, 1997).

Već više od desetljeća zatvori u Indiji pate od problema prenapučenosti. Zatvori diljem zemlje pucaju po šavovima. Povrh svega, razina usluga ponuđenih zatvorenicima (kao što su obrazovanje ili profesionalna obuka, zdravstvena njega, savjetovanje, rekreativne aktivnosti i pravna pomoć) desetljećima su na vrlo niskoj razini. U Indiji nakon stjecanja nezavisnosti, nekoliko odbora za zatvorske reforme koje je ovlastila centralna vlada dalo je nekoliko preporuka za reforme zatvora. Nadalje, tijekom 90-tih, Nacionalna komisija za ljudska prava (NHRC) koja je utemeljena 90-tih zajedno s nekim drugim sličnim skupinama, preporučila je reforme zatvora centralnoj vladi i državnim vladama. Zakon o indijskim zatvorima donijeli su Britanci 1894. godine, dakle, prije više od stoljeća. U svjetlu

raznih preporuka za reformu zatvora, centralna vlada upotrijebila je 2000. Zakon o indijskim zatvorima star više od stoljeća, kako bi ostvarila značajne reforme zatvora. S obzirom na kontekst, svrha ovoga rada jest pregled pokušaja zatvorskih reformi diljem Indije koje su uslijedile nakon dopune Zakona o indijskim zatvorima. Prvo poglavlje podijeljeno je u dva potpoglavlja – zatvori i njihova uprava, i situacija u zatvorima. Drugo poglavlje predstavlja kratki povijesni pregled pokušaja reformi zatvora u Indiji. Treće poglavlje ocrta pokušaje reformi diljem zemlje u svjetlu dopunjenog Zakona o indijskim zatvorima iz 2000. U posljednjem poglavlju donose se zaključci na temelju činjenica predstavljenih u prijašnjim poglavljima.

ZATVORI U INDIJI

Zatvori i uprave zatvora

U Indiji, rani zatvori bili su jedino mjesto gdje su se držali prijestupnici koji su čekali suđenje, presudu i izvršenje presude (Mohanty i Hazary, 1990.) Među različitim kaznama poput žigosanja, vješanja, sakaćenja i smrti, zatvaranje je bilo najblaži oblik kazne prisutan u drevnoj indijskoj penologiji (Mohanty i Hazary, 1990., str.19). Glavni cilj zatvaranja bilo je odvajanje prijestupnika od društva u posebnim objektima. Prema Prakashu (1976), ti objekti nisu bili prikladni za ljude.

Kažnjavanje prijestupnika u srednjovjekovnoj Indiji slično je kažnjavanju u drevnoj Indiji. Tijekom razdoblja Mughal, izvori zakona i izvršenja pravde ostali su u osnovi karanički. Prijestupi su se dijelili na: (a) prijestupe protiv Boga, (b) prijestupe protiv države, i (c) prijestupe protiv pojedinaca. Kažnjavanje za te prijestupe dijelilo se na četiri tipa: hadd, tazir, quisas i tashir (Sarkar, 1935). Te kazne uključivale su novčane kazne i zapljenu, oduzimanje čina i titule, podvrgavanje poniženjima, progону, bičevanju, sakaćenju i pogubljenju. Zatvaranje se nije smatralo oblikom kažnjavanja za konvencionalne prijestupnike. Uglavnom se koristilo kao način odvajanja; prijestupnike su odvajali dok su čekali suđenje i presudu. (Bhusan, 1970).

S dolaskom britanske vlasti, strukture vlasti poprimile su novi oblik. Britanski krivični zakon počeo se primjenjivati u Indiji nakon što je donesen Regulativni zakon 1773. godine. Indijski penalni zakon i Zakon o krivično-pravnoj proceduri doneseni su 1859. i 1860. Zatvaranje kao oblik kazne (što se po prvi puta u Indiji pojavilo 1773.) počelo se u Indiji primjenjivati na jedinstveni način 1860. (Chadha, 1983).

Upravljanje zatvorima u Indiji nakon stjecanja nezavisnosti postala je obaveza država. Svim

zatvorima upravljaju državne vlasti ili vlada Saveznog teritorija (tj. Andaman i otoci Nicobar). Centralna vlada uglavnom se bavi formulacijom politike i planiranjem usluga. U svakoj državi, na čelu uprave zatvora nalazi se generalni inspektor policije za tu državu. On ima nekoliko zamjenika generalnog inspektora koji imaju obavezu voditi računa o zatvorima u pojedinim geografskim cjelinama na koje je država podijeljena (Raghavan, 1995).

Situacija zatvora

Zatvori u Indiji duže vremena imaju mnogo problema. Ti problemi uključuju prenapučenost, zlostavljanje, nepostojanje službi koje su potrebne zatvorenima – službi za rehabilitaciju i reintegraciju u društvo po puštanju na slobodu - zatim pogrešno upravljanje, te neosjetljiva rukovodstva (Indian Express, 19. studeni 1999.) Najznačajniji problem je prenapučenost. Problem je tako težak da u nekim državama zatvori imaju 400% više zatvorenika od svojih kapaciteta. (The Hindu, 27. srpanj 2002).

Pogledajmo sada neke ilustrativne slučajeve prenapučenosti zatvora diljem Indije:

- 21. svibnja 2002, Nacionalna komisija za ljudska prava predala je svoj izvještaj centralnoj vladi nakon istraživanja problema prenapučenosti u zatvorima države Uttar Pradesh. Iako je njihov kapacitet oko 33 000 ljudi, zatvori u toj državi imali su govo 50 000 zatvorenika (Jha, 2001).
- Još jedan slučaj dolazi iz centralnog zatvora u Hyderabadu (glavnom gradu južne države Andhra Pradesh). Zatvor kapaciteta preko sedam stotina ljudi ima više od dvostruko većeg broja zatvorenika – gotovo 1500 zatvorenika. (The Times of India, 16. svibanj 2001). U tom zatvoru nije bilo dovoljno mjesta ni za spavanje, jer se previše zatvorenika stiskalo u premalom prostoru, pa su se pojavile i sumnje vezane uz zdravlje zatvorenika.
- U prosincu 1999. u zatvoru Tihar (država Delhi) bilo je 10 000 zatvorenika, a kapacitet zatvora je 3000 (The Statesman, 27. prosinac 1999).
- U Mumbaiu, svi gradski zatvori imali su tri puta više zatvorenika no što je to predviđeno (Zaidi, 1999). Na primjer, Centralni zatvor u Mumbaiu, u koji se službeno može smjestiti malo preko osam stotina zatvorenika, imao je preko 2400 zatvorenika 21. travnja 1999. U isto vrijeme, još jedan gradski zatvor s kapacitetom od tri stotine ljudi imao je oko 650 zatvorenika.
- U centralnom zatvoru Adarsh Beur u Patni (istočna država Bihar) broj zatvorenika bio je petostruko veći od kapaciteta (The Times of India, 2. siječnja 2000).

Kao što smo prije spomenuli, pored prenapučenosti, zatvori u Indiji pate i od raznih drugih problema. U mnogim zatvorima, fizički uvjeti su nehigijenski, medicinske usluge zatvorenicima izrazito neadekvatne (Bedi, 1999). Na primjer, Komisija za ljudska prava u godišnjem izvješću za 2000. napala je vlasti države Zapadni Bengal zbog katastrofalnog stanja u zatvorima i neuspjeha vlade da unaprijedi zdravstvene usluge u zatvorima (The Statesman, 4. ožujka 2001). Komisija se izrazila brigu da zatvori u toj državi više neće biti korektivne institucije i institucije nadzora ako vlada države ne pokaže volju, odlučnost i posvećenost da riješi probleme endemične za zatvore kojima upravlja država.

Još jedna značajna činjenica jest to da su zatvorenice u cijeloj zemlji desetljećima zanemarivane (Bedi, 1999.) Medicinska njega za te zatvorenice je tradicionalno neadekvatna. Život u zatvorima bio je gorak za sve, a naročito za žene (Dubey, 1999). Neke pogodnosti koje su muški zatvorenici imali nisu osigurane ženama. Na primjer, u Centralnom zatvoru Lucknow (država Uttar Pradesh), zatvorenici su imali mogućnost otvaranja bankovnih računa, dok to nije bilo dopušteno zatvorenicama. Isti problem zabilježen je i u Centralnom zatvoru Patna (u državi Bihar). Nadalje, nadzornik tog zatvora P.K. Jha nije dopuštao zatvorenicama rad u zatvoru niti izvan njega kako bi zaradile plaću. S druge strane, zatvorenici su smjeli raditi čak i na poljima izvan zatvora (The Times of India, 9. lipanj 2001). Nadalje, prema Bediju (1999), zatvorenice su se diljem zemlje suočavale sa specijalnim problemima koje muškarci nisu imali. Bile su izložene seksualnom iskorištavanju i zlostavljanju.

Rehabilitacijske usluge pružene zatvorenicima u Indiji već su vrlo dugo razdoblje nedostatne. Uprave zatvora diljem zemlje uglavnom su ignorirale pozive za osiguravanje edukacije, profesionalne obuke, obuke u životnim vještinama, rekreacije i pravne pomoći. Bedi (1999) je naglasio nužnost pružanja svih tih usluga. Bedijevim riječima, «Zaista, društvo ima obavezu osigurati zatvorenicima te usluge kako bi im pomogla u reintegraciji u društvo» (1999, str. 235) nakon puštanja iz zatvora. Isto tako, vlasti u Centralnom zatvoru Panaji (država Goa) priznali su nužnost postojanja programa koji se odnose na zdravstvenu skrb, edukaciju, obuku u raznim vještinama, rekreativne aktivnosti, kao i pravnu pomoć (Kumar, 1998).

Prema godišnjem izvješću Nacionalne komisije za ljudska prava iz 2000., postoji još jedan problem – zadržavanje pritvorenika u zatvorima. Velika većina osoba u zatvorima očekuje suđenje. Budući da u krivično-pravnom sustavu Indije ne

postoji mogućnost suđenja na slobodi (Raghavan, 1995), problem pritvorenika dugo vremena muči indijske zatvore. Prema godišnjem izvješću komisije (The Statesman, 4. ožujak 2001) 70% osoba u zatvorima (215,183 od ukupno 290,065 zatvorenika) bili su pritvorenici. U tri države (Uttar Pradesh, Meghalay i Manipur) pritvorenici predstavljaju 90% zatvorske populacije. U još tri države (Delhi, Bihar i Jammu i Kashmir), pritvorenika je 80% (NHRC, 2002).

S obzirom na probleme prisutne u indijskim zatvorima, od 1998., Nacionalna komisija za ljudska prava potiče državne vlasti, kao i centralnu vlast, da pokrene reformu zatvora diljem zemlje (Bedi, 1999). Slijedi povijesni pregled pokušaja reforme zatvora od uspostave britanske vlasti.

POVIJESNI PREGLED REFORMI ZATVORA U INDIJI

Pod vladavinom Istočno-indijske kompanije, tijekom četiri desetljeća, krajem 18. i početkom 19. stoljeća, sagrađeni su brojni zatvori u Bengalalu, Sjeverozapadnim državama, Madrasu i Bombaju koji su mogli primiti oko 75 000 zatvorenika (Devakar, 1985). Prvi odbor za reformu zatvora osnovan je 1836., a predsjedao mu je Lord McCauley. Odbor je predao svoj izvještaj i dao slijedeće značajne preporuke: (a) centralni zatvori ne bi smjeli imati kapacitet za više od tisuću zatvorenika; (b) Generalni inspektor za zatvore trebao bi u svim provincijama biti određen da nadgleda upravljanje zatvorima, i (c) u svim zatvorima trebalo bi izgraditi dovoljno zgrada za udoban smještaj svih zatvorenika (Madan, 1981). Nakon toga, prvi centralni zatvor otvoren je 1846. godine u Agri. Prvobitne Ujedinjene provincije, Punjab, Madras, Bombay i Bengal slijedile su taj trend. 1844. je postavljen prvi generalni inspektor za zatvore u tadašnjoj Sjeverozapadnoj provinciji. Do 1852. i ostale države postavile su takve inspektore u svojim provincijama (Chadha, 1983).

Drugi odbor za reformu zatvora određen je 1864. od strane britanske vlade s ciljem smanjenja visoke stope smrtnosti u zatvorima i istrage drugih aspekata upravljanja zatvorima (Devakar, 1985). Jedno vrlo značajno otkriće odbora bilo je da je «u prethodnih deset godina u zatvorima zabilježeno preko 46 000 smrtnih slučajeva». Odbor je zaključio da bolesti i mortalitet mogu biti više uzroka – prenapučenost, neadekvatnu odjeću, spavanje na podu, slabu prehranu, oslobađanje od rada zatvorenika koji su nesposobni za rad, te prije svega neadekvatnu medicinsku njegu (Chadha, 1983). Nakon tih preporuka, 1865. određeno je da sve pro-

vincije moraju zaposliti civilne liječnike u svim zatvorima.

Treći odbor za reformu zatvora britanske su vlasti oformile 1877. Ovaj je odbor izvršio općeniti nadzor nad upravom zatvora. Taj odbor nije predložio nikakve značajne promjene (Devakar, 1985).

Četvrti odbor za reformu, oformljen 1888., predložio je promjene u upravljanju zatvorima, i u klasifikaciji i segregaciji zatvorenika (Madan, 1981). Preporuke tog odbora nadopunjene su Sveindijskim odborom za upravljanje zatvorima 1892., dok je taj odbor vršio nadzor nad upravom zatvora diljem zemlje i davao daljnje preporuke (Chadha, 1983). Sve su te preporuke kulminirale donošenjem Zakona o zatvorima iz 1894. Taj Zakon ograničavao je i regulirao upotrebu tjelesnih kazni (tj. bičevanja), zatvaranja u samicu, i prehrane zatvorenika (Madan 1981). Nadalje, taj je Zakon donio klasifikaciju prijestupnika i istaknuo ujednačeni tretman za zatvorenike (prитvorenike i osuđenike) (Madan, 1981).

1897. je bila prijelomna godina u povijesti reformi zatvora u Indiji. Zakon o reformacijskim školama donesen je te godine, i on je obavezao sudove diljem Indije na to da maloljetne prijestupnike mlađe od 16 godina šalje u reformacijske škole, a ne u zatvore (Chadha, 1983).

Medutim, usprkos uputama nekolicine odbora za reformu zatvora u Britanskoj Indiji, uprave zatvora zaostajale su za reformacijskim ciljevima. Nisu promatrale zatvorenika kao individuu, već kao jedinicu u administrativnoj mašineriji zatvora (Mohanty i Hazary, 1990). Nisu fokusirali pažnju na blagostanje zatvorenika i probleme sa zdravljem i radom, niti na savjetovanje, obrazovanje i stjecanje profesionalnih i životnih vještina (Chadha, 1983).

Posljednji odbor za reformu zatvora u Indiji prije stjecanja nezavisnosti formiran je 1919., a njegov predsjednik bio je Sir Alexander Cadrew. Cilj tog odbora bio je ostvarivanje sveobuhvatne promjene u indijskim zatvorima. (Madan, 1981). Taj je odbor preporučio reformaciju s ciljem stvaranja učinkovitih zatvorskih uprava u Indiji. Odbor je naglašavao potrebu za obukom osoblja zatvora, uključivanjem zatvorenika u proizvodnju, reformacijskim mjerama u zatvorima, medicinskom njegovom, i za pomaganjem zatvorenicima nakon izlaska na slobodu (Mohanty i Hazary, 1990). Medutim, te se preporuke nisu ostvarile za vrijeme britanske vladavine zbog 2 svjetska rata, i intenzivnom pokretu za neovisnost u Indiji (Bhusan, 1970).

U razdoblju nakon stjecanja neovisnosti, centralna vlada zatražila je od Ujedinjenih naroda da

pošalju stručnjaka u sklopu svojeg programa tehničke pomoći koji bi proučio zatvorske uprave u Indiji i preporučio poboljšanja u njima (Bhusan, 1970). UN je za taj posao 1951. odredio dr. Waltera Recklessa. On je preporučio nekoliko promjena – otvaranje novih zatvora koji bi imali specijaliziranu rehabilitacijsku funkciju, zakonske nadomjeske za kratkotrajne zatvorske kazne, smanjenje broja pritvorenika, i izradu Priručnika za upravljanje zatvorima u svim državama.

1952. u Bombaju je održana Sveindijska konferencija generalnih inspektora za zatvore. Na toj konferenciji prihvaćena je rezolucija o formiranju odbora koji će izraditi Priručnik za upravljanje zatvorima. U skladu s tim, 1957. je formiran Sveindijski odbor za zatvore. Taj odbor poslao je svoj izvještaj centralnoj vladi i dovršio Priručnik za upravljanje zatvorima 1959. (Saksena, 1987). Usprkos usvajanju Priručnika, stvari se u upravljanje zatvorima nisu promijenile tijekom 60-tih i 70-tih.

Masovni su mediji tijekom 70-tih objavili veliki broj izvještaja i članaka kojima su skretali pažnju Vladi Indije na upravljanje zatvorima, uvjete u zatvorima, rehabilitacijsku usluge koje su se pružale zatvorenicima, broj pritvorenika koji su godinama sjedili u zatvorima, i prenapučenost (Mohanty i Hazary, 1990). Napokon, centralna je vlada u travnju 1980. formirala Odbor za reformu zatvora kojem je predsjedao sudac A.N.Mulla (u mirovini). Odbor je predao svoj posljednji izvještaj centralnoj vladi u ožujku 1983. i načinio preko 600 preporuka vezanih uz razne aspekte upravljanja zatvorima. Najznačajnije je to što je Odbor preporučio nadopunu Zakona o indijskim zatvorima iz 1894., reviziju Priručnika o upravljanju zatvorima od strane centralne vlade kao i državnih vlada, i unapređenje rehabilitacijskih usluga zatvorenicima s ciljem njihove reintegracije u društvo nakon izlaska na slobodu. (Mohanty i Hazary, 1990).

Centralna vlada zatim je osnovala Odbor za zatvorenice u svibnju 1986., kojim je predsjedao umirovljeni sudac Vrhovnog suda V. K. Krishna Iyer. Njegov je odbor predao svoj posljednji izvještaj centralnoj vladi 1987. Kao i Mullin odbor, i ovaj je odbor preporučio centralnoj vladi nadopunu prastarog Zakona o indijskim zatvorima iz 1894. Glavne preporuke odbora bile su utvrđivanje nacionalne jedinstvene politike koja će zatvorenicama osigurati pravedan tretman, profesionalnu obuku, savjetovanje, terapijski tretman i pravnu pomoć (Mohanty i Hazary, 1990).

Osim preporuka odbora za reformu zatvora, i drugi su faktori utjecali na centralnu vladu da donese odluku o nadopuni Zakona o indijskim zatvorima. Jedan takav faktor bio je sudski nalog za reformu zatvorske uprave s fokusom na dobrobit

zatvorenika i mogućnosti rehabilitacije. Na primjer, u listopadu 1998., Athe Panaji ogranak Visokog suda u Mumbaiju naložio je Centralnom zatvoru u Goi, Agnada, da implementira nekoliko mjera s ciljem poboljšanja života zatvorenika, kao i upravu (Kumar, 1998). Sud je također naložio upravi zatvora da poboljša rehabilitacijske usluge zatvorenima.

Također, Nacionalni odbor za ljudska prava (NHRC) nekoliko je godina poticao centralnu vladu i državne vlade da unaprijede rehabilitacijske usluge koje su se pružale zatvorenima diljem zemlje. U svojem Godišnjem izvještaju iz 1999., NHRC je poticao centralnu vladu na nadopunu Zakona o indijskim zatvorima iz 1894. s ciljem unapređenja kvalitete upravljanja zatvorima, kao i pružanja rehabilitacijskih usluga zatvorenima s fokusom na njihovu reintegraciju u društvo nakon puštanja na slobodu (Times of India, 5. siječnja 2000.)

Centralna vlada napokon je nadopunila Zakon o indijskim zatvorima iz 2000. Nadopunjeni Zakon osigurava jednaki tretman u zatvorima (The Statesman, 8. listopada, 2000). Taj Zakon ukinuo je diferencirani tretman zatvorenika utemeljen na njihovom socijalnom statusu, edukaciji itd. Također su ukinute određene kazne koje su bile usmjerene protiv ljudskog dostojanstva, kao što su upotreba lisića, okova, kazna smanjenja porcija hrane, i naporan rad. Nove odredbe omogućavaju zatvorenima da dobiju obrazovanje i profesionalnu obuku, savjetovanje, terapijski tretman, obuku u životnim vještinama, kao i pravu pomoć bez ograničenja (The Statesman, 8. listopada 2000). Nadalje, osigurava poboljšanje životnih uvjeta po pitanju smještaja, hrane i medicinske skrbi za zatvorenike, a također i stupnjeviti sustav poticaja u vidu smanjenja dužine trajanja zatvorske kazne za dobro ponašanje. Nadalje, zakon obavezuje na istragu u slučaju smrti zatvorenika, i osigurava puštanje pritvorenika čiji period proveden u zatvoru prelazi minimalni period kazne predviđen za tu vrstu prijestupa.

POKUŠAJI REFORME U SVJETLU NADOPUNJENOG ZAKONA O INDIJSKIM ZATVORIMA

U svjetlu nadopune više od stoljeća starog Zakona o indijskim zatvorima koja je donesena 2000., vlade država Indije pokrenule su reforme zatvora. Slijedi prezentacija nekih novijih ilustrativnih slučajeva pokušaja reforme zatvora koja se provodi u indijskim državama

Delhi – Zatvor Tihar

Nekoliko godina prije nadopune Zakona o indijskim zatvorima iz 2000., zatvor Tihar (jedan od državnih zatvora maksimalnog stupnja sigurnosti) uveo je neke značajne promjene. Te su promjene zapravo započele 1994. pod vodstvom tadašnje Generalne inspektorice zatvora u Delhiju, gđe Kiran Bedi. Promjene su počele formiranjem dva doma za maloljetnike 1994. (Bedi, 2000).

Centar za odvikavanje od droge formiran je 1999. Ashiana je centar u koji zatvorenike ovisne o drogama šalju zatvorski liječnici. Ashiana je volonterska nevladina organizacija čije se osoblje sastoji od liječnika, medicinskih sestara i čuvara, i pretvorila je zatvor 4 u standardnu bolnicu (Bedi, 2000., str. 205). Zatvorenici prolaze tretman koji traje 4 tjedna, a nakon toga rad se usmjerava na njihovu rehabilitaciju. Brojne nevladine organizacije ponudile su pomoć u tretmanu i savjetovanju (Bedi, 2000., str. 206).

Sudjelovanje zatvorenika u igrama i sportovima unutar zatvora vlasti potiču od 1998. putem međuzatvorskih natjecanja koja se održavaju dva puta godišnje (vidi tiharprisons.nic.in). Vodeće ličnosti s područja sporta i kulture dolaze na ta natjecanja kako bi potakli zatvorenike da se i oni uključe. Na taj način, razvija se njihovo fizičko, mentalno i kulturno blagostanje, i uči disciplina.

Od 2000. godine, zatvorenima se nudi obrazovanje za odrasle, kao i profesionalno osposobljavanje. (vidi tiharprisons.nic.in) Nacionalno otvoreno sveučilište Indira Gandhi formiralo je stalni studijski centar u Tiharu koji pruža mogućnosti obrazovanja zatvorenima, kao i osoblju (Bedi, 2000). Nude se dodiplomski i poslijediplomski studiji, kao i certifikati iz menadžmenta, informatike, ruralnog razvoja, nutricionizma, zdravstvene skrbi, kreativnog pisanja itd. Od prosinca 2001. nudi se 20 takvih tečajeva (vidi tiharprisons.nic.in). Na primjer, kratki informatički tečajevi u trajanju od 6 mjeseci pružaju se motiviranim zatvorenima uz pomoć Sterlite fondacije (NVO). Troškove tečajeva snosi država; također, materijali za učenje i audiovizualna pomagala besplatna su za zatvorenike. U svim domovima otvorene su moderne knjižnice, uz pomoć nevladinih organizacija. Najaktivniji aspekt obrazovnog sustava u zatvoru Tihar jest činjenica da obrazovani zatvorenici volonterski podučavaju svoje manje obrazovane kolege (vidi tiharprisons.nic.in).

Još jedna rehabilitacijska aktivnost pokrenuta u zatvoru Tihar jest tečaj meditacije za zatvorenike (vidi tiharprisons.nic.in). Centar za trajnu meditaciju (Vipassana) djeluje od 1998. godine. Volonteri iz brojnih NVO pružaju zatvorenima moralnu edukaciju, savjetovanje i tehnike meditacije. Istra-

živanje koje su proveli profesori Khurana i Dhar (2000) s Indijskog instituta tehnologije, New Delhi, ispitalo je utjecaj meditacije na subjektivan osjećaj blagostanja i smanjenje kriminalnih tendencija među zatvorenicima u Tiharu. Istraživači su otkrili da meditacija značajno povećava subjektivan osjećaj blagostanja i smanjuje kriminalne tendencije među zatvorenicima.

Zapadni Bengal – Calcutta

Vlada države Zapadni Bengal otvorila je u rujnu 2001. u Calcutti (glavnom gradu) u Centralnom kazneno-popravnom domu Alipore računalni centar, centar za fizioterapiju, i dijagnostičku i terapijsku jedinicu (Times of India, Calcutta, 16. prosinca 2001). Prema g. D. Chowdhuryju, generalnom inspektoru zatvora za tu državu, te nove pogodnosti otvorene su kao dio državnih zatvorskih reformi. Osuđenici dobivaju besplatnu obuku u radu na računalima kako bi lakše dobili posao nakon odsluženja kazne. Te usluge osigurava Century Computer, NVO.

Ista ta NVO pokrenula je tečajeve za obuku u radu na računalima za zatvorenike u zatvoru Presidency, Calcutta, u prosincu 2001. Prema De i Sen (2002), uprava tih zatvora usvojila je nekoliko reformatorskih inicijativa. I muški i ženski zatvorenici sada mogu dobiti obuku u radu na računalima, edukaciju, razna profesionalna osposobljavanja, pravnu pomoć, kao i besplatno terapijsko savjetovanje. Zatvorenici besplatno mogu pohađati tečaj upravljanja financijama, kao i druge životne vještine. U prosincu 2002., centralna vlada odredila je 1.2 milijuna rupija državnim vladama za reformu zatvora diljem zemlje (The Statesman, 26. prosinac 2002).

Madhya Pradesh

Od početka 2003. oko 30,000 zatvorenika u zatvorima diljem ove države imaju pristup Internetu i uče rad na najnovijoj računalnoj tehnologiji (Shiv Kumar, 2003). Zatvorenici besplatno uče rad na računalima unutar zatvora, a prema g. Shakeel Razi, generalnom inspektoru za zatvore u toj državi, ti zatvorenici imat će bolje šanse da pronađu posao nakon odsluženja kazne. Također, u zatvorima u Bhopalu (glavnom gradu države), uprava je 2001. pokrenula tečajeve s certifikatima iz područja zdravstvene skrbi, računalna, i ruralnog razvoja. Zatvorenici također imaju mogućnost pohađati terapijsko savjetovanje (Shiv Kumar, 2003).

Uttar Pradesh - Lucknow

2001. godine međunarodna dobrotvorna organizacija, fondacija The Art of Living, počela je

provoditi u Lucknowu (glavnom gradu) zatvorske programe za rješavanje stresa i drugih negativnih osjećaja kod zatvorenika. (Jha, 2001). Ova fondacija koja kao NVO ima pri Ujedinjenim narodima savjetodavni status podučava zatvorenike jogi i meditaciji. Prema državnim generalnom inspektoru za zatvore, ovi programi osmišljeni su tako da povećavaju razinu energije i entuzijazma, i eliminiraju negativne emocije poput bijesa, frustracije, depresije i tuge (Jha, 2001). U zatvorima u Lucknowu, uz pomoć nekoliko NVO-a, uprava nudi razne obrazovne aktivnosti i profesionalna osposobljavanja, terapijsko savjetovanje i pravnu pomoć zatvorenicima.

Tamil Nadu – Chennai

Početkom 2001., državni generalni inspektor za zatvore odobrio je Nacionalnom otvorenom sveučilištu Indira Gandhi da ponudi zatvorenicima u zatvorima u Chennaiju (glavni grad) dodiplomski i poslijediplomski studij, kao i certificirane tečajeve rada na računalima, nutricionizma, zdravstvene skrbi i ruralnog razvoja (Indian Express, 23. travnja 2001). Nadalje, uprave zatvora u Chennaiju oživjele su rekreativne aktivnosti te aktivnosti skrbi o zdravlju kao dio zatvorskih reformi.

Karnataka – Bangalore

Kao posljedica nadopuna Zakona o indijskim zatvorima iz 2000., u zatvorima Bangalorea (glavni grad) pokrenut je značajan broj reformacijskih aktivnosti. Uprave zatvora u ovom velikom gradu na jugu zemlje obnovile su smještaj zatvorenika, te istovremeno unaprijedile zdravstvenu skrb, savjetovanje, rekreativne aktivnosti, kao i pravnu pomoć (Times of India, 5. rujna 2001). Pravni savjeti osigurani su zatvorenicima od srpnja 2001. po nominalnoj cijeni (zatvorenici plaćaju samo naknade za izradu dokumenata). Nadalje, od početka 2001. zatvori u Bangaloreu nude zatvorenicima certificirane tečajeve na dodiplomskoj razini iz područja rada na računalima, menadžmenta, i zdravstvene skrbi. Uprava je također 2002. otvorila i centar za odvikavanje od ovisnosti za zatvorenike (Indian Express, 21. veljače 2002.)

Prikazani ilustrativni slučajevi pokazuju da je nadopuna Zakona o indijskim zatvorima iz 2000. dovela do različitih oblika reformi zatvora koje su poduzele državne vlasti diljem Indije. Iako se države međusobno razlikuju po vrstama reformacijskih aktivnosti, sveukupni dojam je da je nadopuna Zakona zasigurno imala snažan učinak u cijeloj zemlji.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je pregled inicijativa za reformu zatvora koje su poduzele državne vlasti diljem Indije u svjetlu nadopune stotinu godina starog Zakona o indijskim zatvorima koja je donesena 2000. Taj Zakon donijele su britanske vlasti 1894. Međutim, zatvore kao institucije za izolaciju Britanci su gradili i koristili u nekoliko velikih gradova diljem zemlje krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Prvi odbor za reformu zatvora Britanci su formirali 1836; posljednji su formirali 1919. Britanci su formirali ukupno 5 odbora za reformu zatvora u Indiji prije stjecanja nezavisnosti. Nakon stjecanja nezavisnosti, indijska vlada formirala je dva odbora za reformu zatvora. Usprkos velikom broju preporuka koje su ti odbori predali, upravljanje zatvorima i uvjeti života zatvorenika vrlo dugo bili su izuzetno loši. Nekoliko desetljeća zatvori diljem Indije bili su prenapučeni. Nadalje, usluge koje su se pružale zatvorenicima (kao što su adekvatno obrazovanje i profesionalno osposobljavanje, zdravstvena skrb, prehrana, terapijsko savjetovanje, rekreativne aktivnosti i pravna pomoć) tijekom godina bile su nedostatne. Formiranje Nacionalne komisije za ljudska prava (NHRC) donijelo je neke promjene. NHRC je, zajedno s nekim drugim organizacijama koje su zagovarale zatvorenička prava, preporučio zatvorske reforme centralnoj i državnim vladama. Vlada Indije napokon je nadopunila Zakon o indijskim zatvorima u 2000.

Prošlo je malo više od 2 godine otkad je Zakon nadopunjen. U velikoj zemlji poput Indije, upravama zatvora bit će potrebno određeno vrijeme da implementiraju promjene koje su donesene nadopunom Zakona, naročito zbog činjenice da ne postoji centralizirana uprava za zatvore. Kao što je već spomenuto, svaka država odgovorna je za upravu u zatvorima na svojem teritoriju. To znači da je svaka država odgovorna i za provođenje reforma zatvora koje su specificirane nadopunjenim Zakonom.

Kao što je vidljivo iz ilustrativnih slučajeva, vlade država krenule su u reforme na različite načine. Prve naznake reformi dogodile su se u zatvoru Tihar u glavnom gradu Delhiju. Razni aspekti reformacijskog pokreta u zatvoru Tihar postavili su primjer za ostatak zemlje. S preko dvanaest tisuća zatvorenika Tihar je najveći zatvor u državi. Kao što je vidljivo iz više izvještaja, pokušaji reformacije u ovom su zatvoru na zatvorenike imali pozitivan učinak. No, najveći zatvor u državi i dalje je prenapučen. U stvari, to je još uvijek najveći problem indijskih zatvora. Na primjer, u državi Bihar, Visoki sud u Patni prozvao je državne vlasti zato što su učinile premalo da smanje prenapučenost i

zatražio je od vlasti da svaki mjesec o tom problemu izvještava Sud (The Telegraph, 12. ožujka 2003.)

Još jedan trajni problem u zatvorima je broj pritvorenika koji u njima borave. Smanjenje broja pritvorenika u zatvorima diljem zemlje jedna je od specifikacija nadopunjenog Zakona. Zatvori još uvijek kasne s implementacijom te specifikacije, uglavnom zbog nedostatka prostora u postojećim ustanovama i zbog nedostatka novih ustanova. Nakon nadopune Zakona, neke su države (npr. Delhi, Zapadni Bengal, Maharashtra i Tamil Nadu) pokrenule inicijative s tim ciljem (The Telegraph, 16. siječnja 2003.)

Usprkos trajnim problemima prenapučenosti i stanju s pritvorenicima, dobra je vijest to što je nekoliko država pokrenulo reforme zatvora čim je izašla nadopuna Zakona. Uprave zatvora sada pružaju razne oblike edukacije i profesionalnog osposobljavanja, terapijsko savjetovanje, centre za odvikavanje od droge, poboljšanu zdravstvenu skrb, rekreativne aktivnosti te pravnu pomoć. Kao što je vidljivo iz slučajeva predstavljenih u ovom radu, većina reformi tijekom posljednjih nekoliko godina događa se u zatvorima lociranim u velikim urbanim središtima. Državne vlasti moraju proširiti te aktivnosti reforme i u zatvore izvan urbanih područja. Reforma zatvora u Indiji u velikoj mjeri je zakašnjela. Međutim, nadopuna Zakona o indijskim zatvorima iz 2000. uspjela je pokrenuti pozitivna reformacijska nastojanja diljem zemlje. Uprave zatvora postaju sve osjetljivije za potrebe i dobrobit zatvorenika, a pružaju im i rehabilitacijske usluge koje su im potrebne radi reintegracije u društvo nakon odsluženja kazne.

LITERATURA

1. Bedi, Kiran (2000) *I Dare!*, UBS Publishers, New Delhi, India.
2. Bedi, Kiran (1999) *It Is Always Possible*, Sterling Publishers, New Delhi, India.
3. Bhusan, Vidya (1970) *Prison Administration in India*, S. Chand Publishers, New Delhi, India.
4. Chadha, Kum Kum (1983) *The Indian Jail*, Vikas Publications, New Delhi, India.
5. De, H. and Sen, N. (2002) *Another Side of Midnight*, *The Statesman*, May 10, Calcutta, India.
6. Devakar, S. (1985) *Prisons and Prison Reforms in British India*, *Social Defense*, Vol. 20, p. 1-27, January.
7. Dubey, M. (1999) *Prisons Are Worse Than Hell*, *Times of India*, August 21, New Delhi, India.
8. Indian Express (2001) *IGNOU Started Educational Programs in Chennai Jails*, April 23, Bangalore, India.

9. *Indian Express* (1999) The Little Hells, November 19, Bangalore, India.
10. Jha, R. R. (2001a) UP Jails Bursting at the Seams, *Times of India*, May 21, Mumbai, India.
11. Jha, R. R. (2001b) Art of Living Lessons for Inmates, *Times of India*, November 15, Mumbai, India.
12. Khurana, A. and Dhar, P. L. (2000) Effect of Meditation on Quality of Life, Subjective Well-being, and Criminal Propensity Among Inmates of Tihar Jail, Delhi, Dept. Of Social Sciences, Indian Institute of Technology, New Delhi, India.
13. Kumar, S. (1998) Goa Jail Told To Clean Up Its Act, *Indian Express*, October 29, Bangalore, India.
14. Madan, G. R. (1981) Indian Social Problems, Allied Publishers, New Delhi, India.
15. Mohanty, A. and Hazary, N. (1990) Indian Prison System, Ashish Publishing House, New Delhi, India.
16. National Human Rights Commission (2002) Annual Report 2001, New Delhi, India.
17. Prakash, S. (1976) History of Indian Prison System, *The Journal of Correctional Work*, No. 22, p. 28-57, Jail Training School, Lucknow, India.
18. Raghavan, R. K. (1995) Indian Police Service, U.S. Department of Justice Publications, Washington, DC.
19. Roy, S. (1997) Violations of the Rights of the Accused and the Convicted in India, *Criminology and Social Integration*, Vol. 5, No. 1-2, p. 83-86, University of Zagreb, Croatia.
20. Saksena, H. C. (1987) Prisons and Prison reforms, Publication Division, Government of India, New Delhi, India.
21. Sarkar, J. (1935) Mughal Administration, M. C. Sarkar and Sons, Calcutta, India.
22. Shiv Kumar, S. (2003) It's Dot Com Time for Prisoners in MP Jails, *Hindusthan Times*, February 22, New Delhi, India.
23. *The Hindu* (2002) Indian Jails Overcrowded: A Report, July 27, Chennai, India.
24. Tihar Jail – <http://tiharprisons.nic.in>
25. *Times of India* (2002) Training Courses Inaugurated, January 15, New Delhi, India.
26. *Times of India* (2001) Prisoners to Receive Computer Training, September 16, Calcutta, India.
27. *Times of India* (2001) A Good Samaritan for Jail Inmates, September 5, Mumbai, India.
28. *Times of India* (2001) Women Inmates Remain Neglected in Phulwari Jail, June 9, Calcutta, India.
29. *Times of India* (2001) Overcrowded Jails in Andhra Pradesh, May 16, Mumbai, India.
30. *Times of India* (2000) NHRC Directive on Overcrowding in Jails, January 5, New Delhi, India.
31. *Times of India* (2000) Bihar Jail Conditions Inhuman, January 2, Calcutta, India.
32. *The Statesman* (2002) Rupees 7.2 Crores Funding to Reform Jails, December 26, Calcutta, India.
33. *The Statesman* (2001) Rights Panel Blasts Government on Jail Conditions, March 4, Calcutta, India.
34. *The Statesman* (2000) Century-old Indian Prisons Act Amended, October 8, Calcutta, India.
35. *The Statesman* (1999) Bending Bars, December 27, Calcutta, India.
36. *The Telegraph* (2003) Court Rap on Bihar Jails, March 12, 2003.
37. *The Telegraph* (2003) Building New Jails, January 16, Calcutta, India.
38. Zaidi, Syed H. (1999) No Room for Criminals in Mumbai's Jails, *Indian Express*, April 20, Bangalore, India.